

Asia: VN/14777/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavoitinta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoinnista?

-

Lausuttavaa sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta?

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry vastustaa hallituksen suunnitelmia leikata sairauspäivärahaa, koska sairauspäivärahan leikkaaminen heikentää merkittävästi työntekijöiden turvaa sairauden aikana.

Sairauspäivärahan leikkaamisessa on SuPerin näkemyksen mukaan ensinnäkin huomionarvoista, että sosiaaliturvarahastojen varat tulisi käyttää sairauspäivärahan ja muiden etuuksien rahoittamiseen, mitä varten varat on kerättykin. Sosiaaliturvarahastojen varoja ei tulisi suunnitellulla tavalla käyttää valtiontalouden tasapainottamiseen.

Suunniteltu sairauspäivärahan leikkaaminen koskee kaikkia työntekijöitä, joiden esitysluonnoksessa tarkoitettu vuositulo on vähintään 27 633 euroa. Sairauspäivärahan leikkaaminen ei siten kohdistu vain hyvätuloisiin työntekijöihin, vaan se koskee myös esimerkiksi matalapalkkaista lähihoitajaa.

Työntekijä siirtyy sairauspäivärahalle työehtosopimuksen mukaisen työsuhteen kestosta riippuvan palkallisen sairauslomien jälkeen, eli leikkaus tuntuu erityisesti työntekijöillä, jotka joutuvat jäämään pidemmälle sairauslomalle. Pitkä sairausloma on jo nyt taloudellisesti vaikeaa erityisesti matalapalkkaiselle työntekijälle, mutta työkyvyttömän työntekijän tilanne tulee sairauspäivärahan leikkaamisen myötä heikkenemään entisestään.

Esimerkiksi esitysluonnoksessa tarkoitetut 35 000 euron vuositulot tienaava lähihoitaja saisi sairauspäivärahaa jatkossa bruttona keskimäärin noin 1700 euroa kuukaudessa eli yli 300 euroa vähemmän kuin nykytilanteessa. Pienestä sairauspäivärahasta yli 300 euron lasku on tuntuva ja samalla se tarkoittaa, että bruttotulot laskevat kuukaudessa yli tuhannella eurolla työntekijän jäädessä sairauspäivärahalle. Tämä voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, kun asumiskustannukset ja muut menot on mitoitettu oman palkan mukaan eivätkä pakolliset menot alene sairastumisen myötä. Tilanne saattaa olla jopa päinvastainen, sillä sairastumisesta aiheutuu usein lääke- ja muita kustannuksia.

Vakava sairastuminen voi yllättää kenet tahansa eikä valmistautumisaikaa sairastumista seuraavaan tulojen romahtamiseen sairauspäivärahalle jäädessä välttämättä ole juuri lainkaan.

Sairauspäivärahalle jääminen voi tapahtua jopa alle kahdessa viikossa, jos työehtosopimuksen palkanmaksujakso on jäänyt lyhyeksi esimerkiksi työpaikan vaihtamisen vuoksi. Yllättävät taloudelliset vaikeudet voivat johtaa myös sairastuneen velkaantumiseen.

Työntekijä ei voi vaikuttaa siihen, onko hän työkyvyttömyyden vuoksi poissa työstä, eikä työkyvyttömyys ole työntekijän oma valinta. Hallitus on kuitenkin arvioinut sairauspäivärahan leikkaamisen lisäävän työllisyyttä. Tämä arvio perustuu ajatukseen, että etuustasoa leikkaamalla osa työntekijöistä, jotka ovat työkyvyttömyyden takia poissa töistä, menisivätkin jatkossa työhön. Sairauspäivärahalla olevan työntekijän on lääkäri kuitenkin arvioinut työkyvyttömäksi eli kyse olisi sairaana työskentelystä. Jos sairauspäivärahaa leikataan, voi tämä johtaa siihen, että työntekijä on taloudellisten syiden vuoksi pakotettu menemään sairaana työhön. Tästä voi taas seurata entistä pidempiä poissaoloja tulevaisuudessa, jos toipumista ei ole voitu taloudellisten syiden vuoksi saada ensimmäisellä kerralla kuntoon. Uhkana on siis työkyvyttömyyden pitkittyminen, mistä seuraa lisäkuluja yhteiskunnalle.

Suunniteltu sairauspäivärahan leikkaus ei myöskään tule kohdistumaan työntekijöihin tasapuolisesti, vaan se kohdistuu eniten niihin ammatteihin, joissa muutenkin sairastavuus on korkeampaa, kuten sosiaali- ja terveysalaan sekä varhaiskasvatusalaan. Vähiten sairastavat ylempät toimihenkilöt ja esihenkilöasemassa olevat.

Sosiaali- ja terveysala sekä varhaiskasvatus ovat korkean sairastavuuden aloja jo työn luonteen vuoksi. Lisäksi sosiaali- ja terveysalalla riski työtapaturmalle on korkea ja työtapaturmien määrä on kasvanut entisestään viime vuosina. Näillä aloilla on runsaasti myös tuki- ja liikuntaelinvaivoja, jotka usein aiheuttavat pitkiä sairauspoissaoloja. Sosiaali- ja terveysalalla sekä varhaiskasvatusalalla, kuten myöskään muilla ns. suorittavan työn aloilla, normaalia työtä ei myöskään ole mahdollista tehdä fyysisesti rajoittuneella työkyvyllä. Fyysiset vammat sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet estävät suorittavan työn tekemisen eikä näillä aloilla työskentelevillä työntekijöillä ole muuta vaihtoehtoa kuin jäädä sairauslomalle.

Tuki- ja liikuntaelinvaivojen lisäksi myös mielenterveysongelmat kuuluvat merkittävimpiin työkyvyttömyyden sekä pitkien sairauspoissaolojen perusteina oleviin sairausryhmiin ja ne ovat suuri haaste suomalaiselle työelämälle. Mielenterveysperusteiset sairauspoissaolot ovat yleensä pitkiä ja sairauspoissaololta paluu on sitä vaikeampaa, mitä pidempään poissaolo on jatkunut. Tämän vuoksi sairauspäivärahan leikkaaminen kohdistuu ikävällä tavalla myös mielenterveysongelmista kärsiviin, ja asettaa tällaiset työntekijät entistä heikompaan asemaan. Toimeentulon haasteet voivat entisestään pahentaa ongelmia.

Sosiaali-, terveys ja varhaiskasvatusalalla osa-aikatyö osasairauspäivärahan turvin on ollut tärkeä väylä jatkaa työuraa ja se on helpottanut työhön paluuta myös pitkiltä sairauslomilta. Nyt esitetty sairauspäivärahan leikkaaminen tulee todennäköisesti vaikuttamaan negatiivisella tavalla tähän työurien pidentymisen onnistumiseen. Osasairauspäivärahan käyttö voi sairauspäivärahan leikkaamisen myötä yleistyä taloudellisten syiden vuoksi sellaisissa tilanteissa, joihin se ei sovi, ja tästäkin voi seurata pitkittyvää työkyvyttömyyttä.

Myös kuntoutusrahan osalta laskusäännön muutokset heikentävät entisestään työntekijöiden motivaatiota hakeutua oikea-aikaisesti pitkäkestoiseen ammatilliseen kuntoutukseen, mikä on jo nyt nähtävillä karulla tavalla. Kuntoutukseen hakeutuminen tapahtuu yleensä liian myöhään, jotta työurat voisivat jatkua.

Lopuksi SuPer ry toteaa, että sen arvion mukaan esityksen kokonaisvaikutukset työpaikoilla ovat päinvastaisia hallituksen tavoitteille ja tämän vuoksi on syytä perua esitykset. Erityisesti vaikutusten arviointia pitää pystyä tekemään enemmän. Sairauspäivärahan leikkaaminen asettaa valmiiksi vaikeassa elämäntilanteessa olevan entistä vaikeampaan asemaan, mikä voi johtaa suuriin taloudellisiin haasteisiin ja jopa velkaantumiseen tilanteessa, johon työntekijä ei voi itse vaikuttaa. Leikkaus ei myöskään kohdistu työntekijöihin tasapuolisesti eikä ole oikein leikata sairausajan toimeentuloa etenkin matalaa palkkaa saavulta niin fyysisesti kuin psykososiaalisestikin kuormittavaa työtä tekevältä, joka jo työnsä luonteen vuoksi voi helpommin joutua pitkälle sairauslomalle. Sairaiden ja työkyvyttömien tilannetta parannetaan oikea-aikaisilla ja toimivilla palveluilla sekä työtehtäviä ja työaikaa muokkaamalla.

Hallituksen esitysluonnoksen kohdassa 5.1.2.2 on käsitelty työkyvyn ja työkyvyttömyyteen liittyvien etuusjärjestelmien rakenteellinen uudistaminen olisivat valmisteltuina SuPer ry:n arvion mukaan parempi vaihtoehto leikkausten sijaan. Lyhytnäköisillä leikkauksilla voidaan saada nopeasti aikaan paljon haittaa työllisyyden parantamiseen.

Hallitus on toteuttanut sairauspäivärahan leikkaamisen ohella myös muita leikkauksia. SuPer ry on huolissaan myös siitä, onko leikkausten yhteisvaikutuksia arvioitu riittävästi ja tulevatko ne johtamaan ennemminkin yhteiskunnan kustannusten kasvuun ihmisten toimeentulo-ongelmien lisääntyessä.

Lausuttavaa taloudellisista vaikutuksista?

-

Lausuttavaa työllisyysvaikutuksista?

-

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

-

Lausuttavaa vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

-

Lausuttavaa vaikutuksista viranomaisiin?

-

Lausuttavaa muista yhteiskunnallisista vaikutuksista?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Jokinen Tiia
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry